

Maa- ja metsätalousministeriö
PL 30
00023 VALTIONEUVOSTO

kirjaamo@mmm.fi

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousyksikkö lausuu Kotimaisen kalan kehittämisohjelmasta seuraavaa.

Kotimaisen kalan edistämishojelman laadinta on ollut tarpeellista. Kotimaisen kalan käyttöä on syytä lisätä ja sen osuutta kalan käytössä on tarpeen suurentaa sekä pyrkiä parantamaan alan yritysten toimintamahdollisuuksia, jotta ne pystyvät vastamaan elintarvikealan kilpailuun ja kalatuotteiden kysyntään. Ohjelman visio ja strategiset valinnat ovat pääosin onnistuneita.

Ohjelmassa esitetty visio on, että kalaa syödään Suomessa ravitsemussuosittelun mukaisesti vuonna 2027 ja kotimaisen kalan kulutus on kaksinkertaistunut. Näiden tavoitteiden saavuttaminen vaatii konkreettisia toimia, joilla kuluttajat saadaan ostamaan ja käyttämään kotimaista kalaa. Kotimaisen kalan kysynnän kasvu edellyttää, että kalanjalostusyrietykset pystyvät kehittämään ja kilpailukykyiseen hintaan valmistamaan kuluttajien haluamia tuotteita, kalan kasvatusyrietykset pystyvät tuottamaan kalaa kustannustehokkaasti ja kaupalliset kalastajat pystyvät toimimaan pitkäjänteisesti ja uusien yrittäjien sekä yritysten alalle tulon esteitä pystytään poistamaan. Ohjelman tavoitteiden saavuttamisen edellytyksiä ovat myös kalastuslain toimeenpanon onnistuminen, kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien hyvä toimeenpano ja kansallisen rapustrategian toimenpiteiden toteutus. Ohjelmassa ei käsitellä lainkaan vapaa-ajankalastusta, jonka pyyntipaine kohdistuu samoihin sisävesien ja rannikon kalakantoihin kuin kaupallisten kalastajien kalastus ja jonka osuus Suomen sisävesien kalasaaliista sekä vaikutus kalankulutukseen ovat merkittäviä. Vapaa-ajankalastuksen mahdollisuuksien kehittämisellä voidaan myös lisätä kalan kulutusta.

Tavoitteet

Ohjelman tavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että toimenpiteiden pitää olla konkreettisia ja kustannustehokkaita. Ohjelmassa on lueteltu yli 20 toimenpidettä, joista vain osalla voidaan lisätä kotimaisen kalan kysyntää. Osa toimista ei liity suoraan ohjelman tavoitteisiin tai toimeenpanoon vaan ovat seurausta ohjelman toteutumisesta tai sen toteutumisen epäsuoria vaikutuksia. Kalan

kulutus on ainoa ohjelman visioon selkeästi suoraan liittyvä tavoite tai indikaattori.

Ohjelman toteutumisen seurauksena kalatuotteiden kokonaisarvo, yritysten arvoindeksi, arvonnisa tai työllisyys parantuvat. Nämä tavoitteet ovat kunnianhimoisia. Kotimaisen kalan osuus voi kulutuksesta kasvaa arvioidulla tavalla, mikäli kalatuotteiden tuonti ei kasva ja kotimaisen kalan kysyntä ja käyttö lisääntyvät merkittävästi. Kalaan sitoutuneiden ravinteiden poistoa vesistöistä ei pidä ottaa tämän ohjelman tavoitteeksi tai indikaattoriksi. Ravinteiden poiston tärkeimpänä vesiensuojelullisena keinona tulee olla ravinnekuormituksen vähentäminen. Laskennallinen ilmastoehyöty ja kansanterveyshyödyt ovat seurausta ohjelman tavoitteiden totuttamisesta, mutta eivät ohjelman tavoitteita.

Kuluttaja- ja markkinalähtöisyyden vahvistaminen

Tärkein ohjelman toimenpidekokonaisuuksista on kuluttaja- ja markkinalähtöisyyden vahvistaminen. Ilman kotimaisen kalan kysynnän kasvua ohjelman tavoitteet eivät toteudu. On pystyttävä vaikuttamaan kuluttajien, asiakkaiden, valintakäyttäytymiseen ja maksuhalukkuuteen. Lisäksi on pystyttävä vaikuttamaan kulutetun kalan määrään ja myös kalaa kuluttavien asiakkaiden määrään. Nopein tapa lisätä kalan käyttöä on vauhdittaa kalan käyttöä julkisilla hankinnoilla. Mikäli maa- ja metsätalousministeriöön tulee hankintalähtöisyyden tukemaan julkisten hankintojen suuntaamista kotimaiseen kalaan, hänelle tulee asettaa selkeä tulostavoite, johon tehtävän hoito on sidoksissa.

Lainsäädännöllä voidaan muuttaa kalatalousyritysten asemaa. Kalanjalostusyritysten toimintaympäristön tulee olla samankaltainen muidenkin elintarvikkeita jalostavien yritysten. Yritysten kilpailuasemaa vääristäviä rakenteellisia ja lainsäädännöllisiä eroja tulee poistaa.

Yritysten ja koko toimialan on syytä seurata kuluttajien ostokäyttäytymistä. Yksi tapa seuraamiseen on kuluttajakysely. Kyselyn toteutus ja ennen kaikkea tulosten analysointi vaatii hyvää osaamista, käsitystä koko ruokajärjestelmästä, kuluttajien odotuksista ja kuluttajakäyttäytymisestä.

Uudistuminen kasvun vauhdittajana

Toimenpidekokonaisuudella voidaan tukea yritysten uudistumista ja tuotekehitystä, jotka edistävät yritysten kilpailukykyä, lisäävät kalan kysyntää ja luovat yrityksille mahdollisuuksia uusien kalatuotteiden jalostamiseen. Innovaatio-ohjelmien toteutusta tulee jatkaa niin, että kyseinen ohjelma tukee yritysten kehittymistä ja kotimaisen kalan kulutuksen kasvua. Toimenpiteillä tulee tukea yritysten tuotekehitystä ja vesiviljelyn kestävästä kasvusta. Vesiviljelyn kehittäminen on tärkeää, koska vesiviljely tuottaa jo nyt merkittävän osan kuluttajien käyttämästä kalasta. Kotimaisen vesiviljelyn kilpailuasemaa voidaan parantaa myös mm. muuttamalla sähkön valmistevoimaa ja vaikuttamalla vesiviljelylaitosten sijainninhajukseen.

Vajaasti hyödynnettyjen kalojen jalostusarvoa tulee nostaa. Toimenpiteiden tulee olla asiakaslähtöisiä niin, että yritykset kehittävät kalatuotteita, joilla on kysyntää. Muikun ja silakan kysyntään voidaan vaikuttaa jalostusastetta nostamalla ja parantamalla tuotteiden markkinointia. Näillä lajeilla on jo olemassa merkittävää peruskysyntää, kun taas särkikalatuotteet vaativat näitä lajeja

enemmän tuotekehitystä ja markkinointia. Lisäksi muikun ja silakan saaliita voidaan helposti lisätä, koska on olemassa valmis pyyntikalusto ja jakelutieverkosto, jos näiden lajien tai niistä tehtyjen tuotteiden kysyntä kasvaa.

Yritysten ja tutkimuslaitosten yhteistyötä on syytä jatkaa ja tukea. Yrityksiä on kannustettava yhteistyöhön tutkimuslaitosten, korkeakoulujen ja yliopistojen kanssa varsinkin tuotekehityksessä. Esimerkiksi Helsingin yliopiston maa- ja metsätieteellisen tiedekunnan elintarvikkeisiin liittyvää osaamista olisi käytettävä nykyistä paremmin hyväksi. Lisäksi on huolehdittava, että kalatalouden ja kalataloutta tukeva elintarvikealan koulutus on Suomessa riittävää.

Alkutuotannon edellytysten parantaminen

Alkutuotannon edellytysten parantaminen on tärkeää. Toimenpiteillä on pyrittävä vaikuttamaan kaupallisten kalastajien haluun ja mahdollisuuksiin kehittää omaa toimintaansa. Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta on jatkossakin tuettava sisävesien kaupallista kalastusta. Lisäksi on kehitettävä julkisin varoin sisävesien kaupallista kalastusta palvelevaa perusrakentamista kuten kalasatamia ja kalankäsittelytiloja. Yleisiä kalan pyynti- ja käsittelyprosesseja tukevia hankkeita tulee edelleen rahoittaa. Samalla on varmistettava, että tutkimus- ja tukiorganisaatioilla on osaamista kaupallisen kalastuksen ja vesiviljelyn kehityksen edistämiseksi.

Alkutuotannon yritysten sukupolvenvaihdoksia on tuettava ja uusien yritysten alalle tulon esteitä on vähennettävä. Tämä edellyttää toimivaa tukijärjestelmää, johon kuuluvat investointituet, lainantakaustjärjestelmät ja yritysneuvonta. Kalastusyritysten kalastuslupien saatavuutta on parannettava yhteistyössä kalastusoikeuden haltijoiden kanssa.

Kasvu perustuu kestävyteen ja vastuulliseen toimintaan

Elinkeinokalatalouden vastuullinen toiminta on tärkeää, koska monille kuluttajille eettisyys on yksi ostosten valintaperusteista. Vastuullinen toiminta on kaiken kestävä yrittäjätoiminnan perusta. Kalatalouden mukaan luettuna vapaa-ajankalastus ympäristötoimiin ja -hankkeisiin on ohjattava rahoitusta. Valikoivien pyydysten kehittäminen on tärkeä toimenpide. Vesiviljelyssä on edelleen pyrittävä vähentämään kuormitusta ja tuotannon vaikutuksia ympäristöön.

Vesiviljelyn kehittämisen näkökulmasta Itämerirehun käytön edistäminen on merkittävä toimenpide. Sen avulla voidaan kierrättää Itämereen joutuneita ravinteita ja vähentää vesiviljelyn ympäristövaikutuksia. On myös erittäin tärkeää, että vesienhoitotoimenpiteillä vähennetään maa-alueelta Itämereen tulevaa ravinnekuormitusta, jotta tämä kuormitus ei heikennä merialueiden tilaa ja samalla estä vesiviljelyn kehittämistä merialueilla.

Yleistä

Kotimaisen kalan edistämishjelman toteutusta ja toteutumista on syytä seurata. Näiden lisäksi on tarpeellista seurata kalatalouden toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia ja kehitystrendejä, koska ne ovat osa ohjelman laadinnan perusolettamuksia ja voivat vaikuttaa ohjelman toteutumiseen. Ohjelman toteutumisen seurannan avulla voidaan reagoida toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin ja suunnata ohjelman toimenpiteitä kalatalouden strategisesti

tärkeisiin toimiin. Maa- ja metsätalousministeriön tulee laatia vuosittain selvitys tai muistio ohjelmaan toteutuksesta ja toteutumisesta.

Kalatalouspäällikkö

TIMO TAKKUNEN

Timo Takkunen

Kalastusbiologi

HANNU SALO

Hannu Salo